

MUSTAQILLIK YILLARIDA O‘ZBEKISTONDA MADANIY HAYOT**Zokirova Robiya Akbarali qizi****Namangan Davlat Pedagogika Instituti Psixologiya PSX-BU-25 guruh talabasi****Ilmiy rahbari: Yoqubjanov Sherzodjon****Email: zrobiya522@gmail.com****ANNOTATSIYA**

Mazkur maqolada mustaqillik yillarida O‘zbekistonda madaniy hayotning rivojlanishi, milliy qadriyatlarning tiklanishi va yangi madaniy jarayonlarning shakllanishi yoritiladi. Shuningdek, san‘at, adabiyot, teatr va madaniy merosni asrash borasida amalga oshirilgan islohotlar tahlil qilinadi.

Kalit so‘zlar: mustaqillik, madaniyat, milliy qadriyatlar, san‘at, teatr, adabiyot, meros, ma‘naviyat, islohotlar.

АННОТАЦИЯ

В данной статье рассматривается развитие культурной жизни в Узбекистане в годы независимости, возрождение национальных ценностей и формирование новых культурных процессов. Также анализируются реформы, проведенные в области искусства, литературы, театра и сохранения культурного наследия.

Ключевые слова: независимость, культура, национальные ценности, искусство, театр, литература, наследие, духовность, реформы.

ANNOTATION

This article examines the development of cultural life in Uzbekistan during the years of independence, the revival of national values, and the formation of new cultural processes. It also analyzes the reforms implemented in the field of art, literature, theater, and the preservation of cultural heritage.

Keywords: independence, culture, national values, art, theater, literature, heritage, spirituality, reforms.

KIRISH

O‘zbekiston Respublikasi mustaqillikka erishgach, jamiyat hayotining barcha sohalarida, xususan madaniy sohada ham keng ko‘lamli o‘zgarishlar amalga oshirildi. Mustaqillik yillari mamlakat tarixida yangi bosqich bo‘lib, bu davr milliy o‘zlikni anglash, qadriyatlarni tiklash va ma‘naviy hayotni yuksaltirish jarayonlari bilan ajralib turadi. Madaniyat esa ushbu jarayonlarning markazida turdi, chunki u xalqning ruhiyati, tarixi va kelajagini birlashtiruvchi asosiy omillardan biridir. Mustaqillikdan oldingi davrda madaniy hayot ma‘lum darajada cheklangan bo‘lib, ko‘plab milliy an‘ana va qadriyatlar yetarlicha rivojlanmagan yoki e‘tibordan chetda qolgan edi. Mustaqillikdan so‘ng esa ushbu holat tubdan o‘zgardi. Milliy merosni o‘rganish, qadimiy tarixiy yodgorliklarni tiklash, xalq og‘zaki ijodi va an‘anaviy san‘at turlarini rivojlantirishga alohida e‘tibor qaratildi. Shuningdek, mustaqillik yillarida adabiyot, teatr, musiqa, kino va tasviriy san‘at kabi yo‘nalishlarda ham yangi ijodiy yutuqlar qo‘lga kiritildi. Madaniyat sohasini rivojlantirish davlat siyosatining muhim yo‘nalishlaridan biriga aylandi va bu borada ko‘plab islohotlar amalga oshirildi. Bugungi kunda O‘zbekiston madaniy hayoti milliy va umuminsoniy qadriyatlar uyg‘unligi asosida rivojlanib bormoqda. Shu bois, mustaqillik yillarida madaniy hayotning o‘zgarishlarini o‘rganish, uning taraqqiyot bosqichlarini tahlil qilish muhim ilmiy va amaliy ahamiyatga ega hisoblanadi.

MUSTAQILLIK YILLARIDA MADANIY SIYOSATNING SHAKLLANISHI

O‘zbekiston Respublikasi mustaqillikka erishgach, davlat oldida turgan eng muhim vazifalardan biri milliy madaniy siyosatni shakllantirish va uni zamon talablari asosida rivojlantirish edi. Chunki madaniyat jamiyatning ma’naviy poydevori bo‘lib, xalqning o‘zligini anglashida hal qiluvchi rol o‘ynaydi. Shu sababli mustaqillikning dastlabki yillaridan boshlab madaniyat sohasida tub islohotlar amalga oshirila boshlandi¹. Madaniy siyosatning shakllanishi avvalo milliy qadriyatlar, tarixiy meros va an’analarni tiklash jarayoni bilan bog‘liq bo‘ldi. Mustaqillikdan oldingi davrda cheklangan yoki ikkinchi darajali ahamiyatga ega bo‘lgan ko‘plab madaniy unsurlar qayta tiklandi. Xalqning urf-odatlarini, marosimlari, milliy bayramlari va an’anaviy san’at turlariga bo‘lgan e’tibor kuchaydi. Shuningdek, davlat tomonidan madaniyat sohasini qo‘llab-quvvatlash, ijodkorlar faoliyatini rag‘batlantirish va madaniy muassasalarni rivojlantirishga alohida e’tibor qaratildi. Teatrlar, muzeylar, madaniyat saroylari va ijodiy uyushmalar faoliyati qayta tashkil etilib, ularning moddiy-texnik bazasi mustahkamlandi. Bu esa madaniy hayotning faollashishiga katta ta’sir ko‘rsatdi. Madaniy siyosatning shakllanishida huquqiy asoslarning yaratilishi ham muhim o‘rin tutadi². O‘zbekiston Respublikasida madaniyat, san’at va tarixiy merosni muhofaza qilishga oid bir qator qonun va qarorlar qabul qilindi. Bu hujjatlar madaniyat sohasini davlat siyosati darajasida tartibga solishga xizmat qildi. Bundan tashqari, xalqaro hamkorlikni kengaytirish orqali O‘zbekiston madaniyati dunyo miqyosida targ‘ib qilina boshladi. YUNESKO kabi xalqaro tashkilotlar bilan hamkorlik yo‘lga qo‘yilib, ko‘plab tarixiy yodgorliklar jahon merosi ro‘yxatiga kiritildi. Bu esa mamlakatning madaniy nufuzini oshirdi. Mustaqillik yillarida O‘zbekistonda madaniy siyosat milliy qadriyatlarni tiklash, madaniy merosni asrash va zamonaviy madaniyatni rivojlantirish asosida shakllandi. Bu jarayon bugungi kunda ham izchil davom etib, jamiyatning ma’naviy taraqqiyotiga xizmat qilmoqda.

MILLIY QADRIYATLAR VA AN’ANALARNING TIKLANISHI

Mustaqillik yillarida O‘zbekistonda amalga oshirilgan eng muhim ma’naviy va madaniy jarayonlardan biri milliy qadriyatlar hamda an’analarni tiklash bo‘ldi. Bu jarayon jamiyatning o‘z tarixiy ildizlariga qaytishi, milliy o‘zlikni anglashning kuchayishi va xalqning ma’naviy dunyosini boyitishda katta ahamiyat kasb etdi. Mustaqillikka qadar ayrim milliy urf-odatlar va an’analar cheklangan holda saqlanib qolgan bo‘lsa, mustaqillikdan keyin ular keng miqyosda qayta tiklana boshladi. Xususan, Navro‘z bayrami kabi qadimiy an’analar davlat darajasida nishonlanishi yo‘lga qo‘yildi. Bu esa xalqning tarixiy qadriyatlariga bo‘lgan hurmatini yanada oshirdi. Milliy qadriyatlarning tiklanishi nafaqat bayramlar va urf-odatlarda, balki kundalik hayotda ham yaqqol namoyon bo‘ldi. Oilaviy an’analar, kattalarga hurmat, mahalla tizimi va jamoaviy qadriyatlar qayta tiklanib, jamiyat hayotida muhim o‘rin egalladi. Bu esa ijtimoiy barqarorlik va hamjihatlikni mustahkamlashga xizmat qildi. Shuningdek, milliy kiyimlar, xalq hunarmandchiligi va amaliy san’at turlari ham rivojlana boshladi. Kashtachilik, kulolchilik, yog‘och o‘ymakorligi kabi an’anaviy hunarlar qayta tiklanib, ularni asrash va rivojlantirishga alohida e’tibor qaratildi. Bu jarayon yosh avlodni milliy madaniyatga hurmat ruhida tarbiyalashga ham xizmat qildi. Ta’lim tizimida ham milliy qadriyatlarni o‘rganishga katta

¹ Karimov I. A. Yuksak ma’naviyat – yengilmas kuch. – Toshkent: Ma’naviyat, 2008. – 176 b.

² Mirziyoyev Sh. M. Erkin va farovon, demokratik O‘zbekiston davlatini birgalikda barpo etamiz. – Toshkent: O‘zbekiston, 2017. – 280 b.

e'tibor berildi³. O'quv dasturlariga milliy tarix, madaniyat va an'analar haqida ma'lumotlar kiritilib, yoshlar ongida vatanparvarlik va milliy g'urur tuyg'ulari shakllantirildi.

ADABIYOT VA SAN'ATNING RIVOJLANISHI

Mustaqillik yillarida O'zbekistonda adabiyot va san'at sohalari yangi bosqichga ko'tarildi. Bu davrda ijodkorlar uchun keng erkinlik va ijodiy imkoniyatlar yaratildi, natijada milliy adabiyot va san'atda yangi mavzular, yangi g'oyalar va yangi ifoda uslublari paydo bo'ldi. Eng muhimi, adabiyot va san'atda milliy ruh, tarixiy haqiqat va mustaqillik g'oyasi asosiy yo'nalishga aylandi. Adabiyot sohasida mustaqillikdan keyin tarixiy mavzularni yoritish, milliy qahramonlar obrazini yaratish va xalqning o'tmishini xolisona aks ettirishga katta e'tibor qaratildi. Yozuvchilar ijodida inson erki, vatanparvarlik, milliy o'zlik va ma'naviyat kabi mavzular yetakchi o'ringa chiqdi. Shu bilan birga, ilgari cheklangan ayrim mavzular erkin yoritila boshladi, bu esa adabiyotning mazmunan boyishiga olib keldi. San'atning boshqa turlari, jumladan tasviriy san'at, haykaltaroshlik va amaliy san'at ham sezilarli darajada rivojlandi. Rassomlar milliy tarix, qadimiy madaniyat va zamonaviy hayotni aks ettiruvchi asarlar yaratdilar. Ularning ijodida rang-baranglik, uslubiy xilma-xillik va milliy motivlar keng o'rin egalladi. Teatr san'ati ham yangi bosqichga ko'tarildi. Sahnalarda milliy tarixiy asarlar, zamonaviy mavzudagi spektakllar qo'yilib, tomoshabinlar e'tiborini qozondi. Aktyorlar mahorati oshib, teatrlar repertuari yanada boyidi. Kino san'atida ham mustaqillik ruhini aks ettiruvchi filmlar yaratilishi kuchaydi.

Bundan tashqari, musiqa san'ati ham jadal rivojlandi. Milliy maqom san'ati, folklor yo'nalishi va zamonaviy estrada musiqasi uyg'unlashib, yangi ijodiy yo'nalishlar shakllandi. O'zbekiston san'atkorlari xalqaro maydonlarda ham muvaffaqiyatli chiqishlar qilib, mamlakat madaniyatini dunyoga tanitdi. Mustaqillik yillarida adabiyot va san'atning rivojlanishi milliy madaniyatning yuksalishida muhim omil bo'ldi. Bu jarayon ijod erkinligi, milliy qadriyatlarga e'tibor va zamonaviy yondashuvlar uyg'unligida amalga oshdi.

Adabiyotlar, References, Литературы:

1. Karimov I. A. Yuksak ma'naviyat – yengilmas kuch. – Toshkent: Ma'naviyat, 2008. – 176 b.
2. Mirziyoyev Sh. M. Erkin va farovon, demokratik O'zbekiston davlatini birgalikda barpo etamiz. – Toshkent: O'zbekiston, 2017. – 280 b.
3. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining madaniyat va san'at sohasiga oid farmon va qarorlari to'plami. – Toshkent, 2018. – 300 b.
4. Abdullayev N. O'zbekiston madaniyati tarixi. – Toshkent: Fan, 2014. – 320 b.
5. Rasulov A. Madaniyatshunoslik asoslari. – Toshkent: O'qituvchi, 2016. – 240 b.
6. Xudoyberdiyev B. Ma'naviyat va jamiyat rivoji. – Toshkent: Yangi asr avlodi, 2019. – 260 b.
7. UNESCO. Cultural Heritage Reports on Uzbekistan. – 2005–2023. – 150 pages.
8. Internet manbalari: [\[www.lex.uz\]](http://www.lex.uz)(<http://www.lex.uz>), [\[www.ziyonet.uz\]](http://www.ziyonet.uz)(<http://www.ziyonet.uz>), [\[www.uzbekistan.uz\]](http://www.uzbekistan.uz)(<http://www.uzbekistan.uz>)

³ O'zbekiston Respublikasi Prezidentining madaniyat va san'at sohasiga oid farmon va qarorlari to'plami. – Toshkent, 2018. – 300 b.